

INFORMACJE O INSTRUMENTACH FINANSOWYCH

1. AKCJE

Charakterystyka:

Akcja jest udziałowym papierem wartościowym, który został wyemitowany przez spółkę akcyjną. Nabywca akcji staje się współwłaścicielem spółki (właścicielem części jej majątku). Każdy akcjonariusz jako współwłaściciel spółki posiada wynikające z tego prawa, z których najistotniejsze to:

- 1) prawo do uczestniczenia w walnym zgromadzeniu (najwyższym organie władzy w spółce akcyjnej), które daje prawo głosu, a więc możliwość wpływania na najważniejsze decyzje spółki (waga głosu akcjonariusza zależna jest od liczby posiadanych akcji),
- 2) prawo do dywidendy, tj. udziału w zyskach, przy czym wysokość dywidendy przypadającej na każdą akcję zależy od wielkości wypracowanego zysku i od tego, jaką jego część walne zgromadzenie przeznaczy na dywidendę,
- 3) prawo poboru nowych akcji, które w przypadku nowej emisji akcji oznacza przywilej pierwszeństwa przy zakupie tych akcji przez dotychczasowych akcjonariuszy. Wykorzystując prawo poboru akcjonariusze mają możliwość zachowania dotychczasowego poziomu głosów. Prawo poboru może być przedmiotem obrotu na rynku regulowanym jako samodzielny papier wartościowy.

Akcje mogą być imienne lub na okaziciela, a dochody inwestora posiadającego akcje spółki mogą pochodzić w szczególności z dwóch źródeł:

- 1) dywidend – stanowiących część zysku netto spółki akcyjnej przeznaczonego do podziału pomiędzy akcjonariuszy,
- 2) zysków kapitałowych – wynikających ze wzrostu ceny akcji w okresie ich posiadania. Zyski kapitałowe stanowią różnicę pomiędzy ceną sprzedaży danej akcji, a ceną jej kupna w przeszłości.

Prawa do akcji (PDA)

W związku z tym, że od momentu emisji akcji do czasu ich wprowadzenia do notowań może upłynąć kilka tygodni lub nawet kilka miesięcy, wprowadzony został instrument prawa do akcji (PDA).

Mogą one być przedmiotem obrotu już w kilka dni po przydziale akcji, a jeszcze przed ich zarejestrowaniem w sądzie, co umożliwi niezwłoczne wycofanie się z dokonanej inwestycji, a jednocześnie umożliwi ich nabycie tym, którzy nie dokonali tego w publicznej subskrypcji, zanim same akcje zadebiutują na giełdzie.

Obrót prawami do akcji podlega takim samym regułom jak obrót akcjami. Po decyzji sądu o zarejestrowaniu nowej emisji, po uzgodnieniu z Giełdą Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., akcje notowane są w miejsce PDA.

Czynniki ryzyka:

W przypadku inwestycji w akcje spółek można wyróżnić grupy następujące ryzyka wpływające na zrealizowanie stopy zwrotu z inwestycji, która różni się od stopy zwrotu oczekiwanej przez inwestora.

Ryzyko rynkowe – występuje z uwagi na zależność trendów na rynku akcji oraz stopy zwrotu z inwestycji od sytuacji makroekonomicznej panującej w kraju i na świecie. W konsekwencji pozytywne tendencje w gospodarce skutkują pozytywnymi trendami na rynku finansowym (hossa) i ceny akcji większości spółek posiadają tendencję wzrostową. Analogicznie negatywne tendencje w gospodarce (bessa) mogą powodować spadek cen większości akcji.

Na sytuację makroekonomiczną panującą na krajowych i międzynarodowych rynkach mają wpływ m.in. tempo wzrostu PKB, poziom inflacji, zmiany w cenie surowców, wahania kursów walut, wysokość stóp procentowych, wielkość deficytu budżetowego, bilans płatniczy etc.

Ryzyko branżowe – związane jest z inwestowaniem w daną branżę (segment) rynku. Akcje większości spółek działających w określonej branży są narażone na grupy charakterystycznych dla danej branży czynników ryzyka, w szczególności takich jak: wzrost konkurencji w danej branży, wahania cen surowców, spadek popytu na produkty sprzedawane przez podmioty z branży oraz zmiany technologiczne.

Ryzyko danej spółki – związane jest z sytuacją finansową i operacyjną danej spółki. Wyniki finansowe oraz sytuacja operacyjna (rozumiana jako jakość zarządzania spółką, wdrożona strategia jej rozwoju, stosowane innowacje technologiczne itp.) wpływają na poziom notowań akcji spółki, a także na zmienność kursu jej akcji. Wymienione czynniki mogą powodować wzrost lub spadek ryzyka związanego z inwestycjami w akcje spółki – im słabsze wyniki finansowe i niższa jakość zarządzania, tym większe prawdopodobieństwo poniesienia straty oraz wyższa zmienność notowań akcji.

Przy analizie ryzyka danej spółki należy wziąć pod uwagę także jej kapitalizację. Spółki o małej kapitalizacji, co do zasady cechują się większą zmiennością notowań kursu akcji (im mniejsza kapitalizacja, tym większe prawdopodobieństwo dużych zmian notowań kursu akcji).

W przypadku akcji będących przedmiotem oferty publicznej należy również zwrócić uwagę na ryzyko związane z niedopuszczeniem lub opóźnieniem dopuszczenia akcji do obrotu giełdowego.

Ryzyko płynności – określa łatwość, z jaką można sprzedać posiadane akcje bez utraty wartości w stosunku do bieżącej ceny rynkowej akcji. Co do zasady, im mniejsza wartość wolumenu obrotów, tym większa zmienność notowań i wyższe ryzyko płynności.

2. OBLIGACJE

Charakterystyka:

Obligacja jest dłużnym papierem wartościowym, w którym emitent obligacji stwierdza, że jest dłużnikiem obligatariusza (podmiotu nabywającego obligacje) i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia określonego świadczenia.

W przeciwieństwie do akcji obligacje nie dają posiadaczowi żadnych uprawnień względem emitenta w zakresie: prawa do uczestniczenia w podziale części dochodów, prawa głosu czy też uczestnictwa w walnych zgromadzeniach.

Dochody inwestora posiadającego obligacje mogą pochodzić w szczególności z:

- 1) odsetek,
- 2) wzrostu ich wartości rynkowej.

Na rynku kapitałowym wyróżniamy wiele rodzajów obligacji, które różnią się między sobą poziomem związanego z nim ryzyka.

Klasyfikacja obligacji:

1. Ze względu na podmiot będący emitentem obligacje można podzielić na:
  - 1) skarbowe (państwowe) – są emitowane przez Skarb Państwa, który jest reprezentowany przez Ministra Finansów. Obligacje skarbowe charakteryzują się bardzo wysoką płynnością,
  - 2) komunalne (municipalne) – są emitowane przez jednostki samorządu terytorialnego (miasta, gminy), które mogą wystawiać je z ulgami podatkowymi. Obligacje komunalne charakteryzują się mniejszą płynnością finansową niż obligacje skarbowe,
  - 3) korporacyjne (przedsiębiorstw) – są emitowane przez podmioty gospodarcze posiadające osobowość prawną. Obligacje korporacyjne charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem stopnia ryzyka, które jest uzależnione, co do zasady, od kondycji finansowej emitenta.
2. Ze względu na sposób i wielkość naliczania odsetek można wyróżnić obligacje:
  - 1) o stałej stopie procentowej – oprocentowanie jest niezmiennie przez cały czas trwania obligacji aż do momentu wykupu,
  - 2) o zmiennej stopie procentowej – zmienność oprocentowania oznacza, że w poszczególnych okresach odsetkowych oprocentowanie obligacji może ulegać zmianie w zależności od kształtowania się określonego wskaźnika finansowego (np. WIBOR 6M, wskaźnik inflacji),
  - 3) zerokuponowe – w przypadku obligacji zerokuponowych posiadaczowi obligacji nie przysługują odsetki przed okresem wykupu. Nabywca obligacji otrzymuje kwotę równą

wartości nominalnej, która obejmuje naliczone odsetki i kapitał, w terminie wymagalności. Oprocentowanie obligacji wynika ze sposobu ich sprzedaży – po cenie niższej od wartości nominalnej.

3. Ze względu na czas trwania obligacji można wyróżnić obligacje:
  - 1) krótkoterminowe (okres wykupu do 1 roku),
  - 2) średnioterminowe (okres wykupu od 1 roku do 10 lat),
  - 3) długoterminowe (powyżej 10 lat).
4. Przyjmując jako kryterium zabezpieczenie związane z emisją można wyodrębnić obligacje:
  - 1) zabezpieczone całkowicie – zabezpieczenie daje przywilej nabywcy obligacji i obejmuje całość wartości nominalnej papieru dłużnego wraz z należnymi odsetkami, zabezpieczeniem obligacji może być zastaw na majątku lub hipoteka, gwarancja udzielona przez instytucję finansową itp.,
  - 2) zabezpieczone częściowo – zabezpieczenie przybiera formy podobne jak w przypadku obligacji zabezpieczonych całkowicie, nie obejmuje jednak całości wartości nominalnej papieru dłużnego oraz należnych odsetek,
  - 3) niezabezpieczone – nie są zabezpieczone określonym składnikiem aktywów i są emitowane na podstawie ogólnego zaufania do wystawiającego je podmiotu. Ryzyko przyjmuje inwestor, który kupuje obligacje.

Czynniki ryzyka:

W przypadku inwestycji w obligacje można wyróżnić następujące grupy ryzyka wpływające na zrealizowanie stopy zwrotu z inwestycji, która różni się od stopy zwrotu oczekiwanej przez inwestora.

Ryzyko kredytowe emitenta – związane z ryzykiem niedotrzymania przez emitenta warunków umowy oraz terminowego wywiązywania się ze zobowiązań, w szczególności:

- niezapłacenia części/całości odsetek,
- niespłacenia części/całości kapitału,
- niewywiązywania się ze zobowiązań w określonym terminie.

Ryzyko stopy procentowej – źródłem ryzyka stopy procentowej jest relacja pomiędzy oczekiwaniami co do przyszłego poziomu stopy procentowej, a jej rzeczywistym przyszłym poziomem, który wpływa na zmiany ceny obligacji niezgodnie z oczekiwaniami. Cena obligacji zmienia się przeciwnie do zmian stóp procentowych.

Ryzyko reinwestycji – stopa zwrotu z obligacji jest obliczana przy założeniu, że otrzymane odsetki są reinwestowane. Ryzyko reinwestycji polega na możliwości spadku stóp procentowych, gdy inwestor będzie chciał zainwestować swoje okresowe dochody odsetkowe z obligacji.

Ryzyko przedterminowego wykupu – dotyczy obligacji zawierających opcję wcześniejszego wykupu, która uprzywilejowuje emitenta i pozwala mu spłacić część lub całość wartości emisji przed terminem wymagalności.

Ryzyko walutowe – dotyczy obligacji denominowanych w walutach obcych. Ryzyko to wyraża się niepewnością co do wartości przepływów gotówkowych, które kształtują się w zależności od kursu wymiany walut obowiązującego w momencie dokonywania płatności.

Ryzyko płynności – określa łatwość, z jaką można sprzedać posiadane obligacje bez utraty wartości w stosunku do jej bieżącej ceny rynkowej.

Ryzyko inflacji – ryzyko to odnosi się w szczególności do obligacji o stałym oprocentowaniu. W przypadku spadku siły nabywczej pieniądza zmienia się realna wartość przepływów gotówkowych z nabytej obligacji.

3. JEDNOSTKI UCZESTNICTWA/CERTYFIKATY INWESTYCYJNE W FUNDUSZACH INWESTYCYJNYCH

Charakterystyka:

Jednostki uczestnictwa/certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych są częścią aktywów funduszu inwestycyjnego. Inwestycja w fundusz inwestycyjny jest równoznaczna z zakupem jednostek uczestnictwa/certyfikatów inwestycyjnych.

Ryzyko związane z inwestycją w jednostki uczestnictwa / certyfikaty inwestycyjne zależy w głównej mierze od polityki i strategii inwestycyjnej przyjętej przez fundusz inwestycyjny.

Klasyfikacja funduszy inwestycyjnych

1. Ze względu na konstrukcję prawną fundusze inwestycyjne można podzielić na:
  - 1) Fundusze Inwestycyjne Otwarte (FIO) – mogą zbywać nieograniczoną liczbę jednostek uczestnictwa i są prawnie zobowiązane do ich odkupienia na każde żądanie uczestnika. Gotowość do odkupienia jednostek uczestnictwa oznacza, że lokaty funduszy otwartych charakteryzują się większą płynnością niż lokaty funduszy zamkniętych,
  - 2) Specjalistyczne Fundusze Inwestycyjne Otwarte (SFIO) – mogą lokować aktywa w jednostki uczestnictwa innych funduszy inwestycyjnych otwartych, tytuły uczestnictwa emitowane przez fundusze zagraniczne lub tytuły uczestnictwa emitowane przez instytucje wspólnego inwestowania z siedzibą za granicą spełniające określone wymogi, które zgodnie z ich statutem lub regulaminem inwestują powyżej 10% aktywów w jednostki uczestnictwa innych funduszy inwestycyjnych otwartych oraz tytuły uczestnictwa funduszy zagranicznych i instytucji wspólnego inwestowania, jeżeli zgodnie ze statutem funduszu uczestnikami funduszu nie mogą być fundusze inwestycyjne otwarte, fundusze zagraniczne lub instytucje wspólnego inwestowania z siedzibą za granicą zarządzane przez towarzystwo zarządzające funduszem lub podmiot z grupy kapitałowej towarzystwa,

- 3) Fundusze Inwestycyjne Zamknięte (FIZ) – emitują certyfikaty inwestycyjne w okresach subskrypcji. Są to papiery wartościowe, których liczba jest stała i może zmieniać się tylko w przypadku nowych emisji lub wykupienia przez fundusz. Certyfikaty inwestycyjne mogą być dopuszczone, a następnie wprowadzone do notowań na rynku regulowanym. Polityka inwestycyjna prowadzona przez te fundusze jest znacznie szersza w porównaniu z polityką inwestycyjną funduszy otwartych.
2. Ze względu na stosowaną politykę inwestycyjną fundusze inwestycyjne można podzielić na:
- 1) Fundusze Rynku Pieniężnego – inwestują środki Klientów w krótkoterminowe papiery dłużne, takie jak bony skarbowe czy krótkoterminowe obligacje Skarbu Państwa. Jest to grupa funduszy obciążona niskim ryzykiem. Co do zasady fundusze przynoszą bieżący zysk powyżej inflacji, a wartość inwestycji praktycznie nie podlega wahanom. Są polecane osobom, które chcą zainwestować środki w krótkim okresie – co najmniej jednego miesiąca,
  - 2) Fundusze Obligacyjne – inwestują środki Klientów w obligacje, głównie w obligacje skarbowe, komunalne lub obligacje przedsiębiorstw (korporacyjne). Ociążone są nieco większym ryzykiem inwestycyjnym niż fundusze rynku pieniężnego. Rekomendowany okres inwestycji to minimum 1 rok,
  - 3) Fundusze Stabilnego Wzrostu - w ich portfelach inwestycyjnych przeważają papiery dłużne: obligacje i bony skarbowe. Udział akcji w aktywach może wynieść od 0 do 40%. Rekomendowany okres inwestycji to minimum 3 lata,
  - 4) Fundusze Zrównoważone – inwestują środki Klientów zarówno w związane z podwyższonym ryzykiem akcje (około 40-60% aktywów), jak i w papiery wartościowe o umiarkowanym poziomie ryzyka – obligacje. Ryzyko związane z tego typu funduszami jest duże, natomiast jednocześnie możliwość zysku jest większa niż przy funduszach stabilnego wzrostu. Rekomendowany okres inwestycji to minimum 4 lata,
  - 5) Fundusze Akcji – lokują do 100% aktywów w akcje przy wykorzystaniu agresywnych strategii inwestycyjnych. Są najbardziej podatne na wahania koniunktury rynkowej. Ryzyko jest wysokie z powodu możliwych znacznych wahań wartości jednostki lub certyfikatu. Zagrożenie to spada wraz z przedłużeniem horyzontu czasowego inwestycji. Sugerowany horyzont czasowy inwestycyjny wynosi co najmniej 5 lat,
  - 6) Fundusze Aktywnej Alokacji – mogą w zależności od koniunktury na rynku finansowym kierować środki pieniężne w te segmenty rynku, które dadzą najkorzystniejsze możliwości ich pomnożenia. Ich możliwości inwestycyjne nie są tak ograniczone jak w przypadku klasycznych funduszy. Zarządzający funduszem mogą nawet zredukować ilość akcji w portfelu inwestycyjnym do zera, jeśli koniunktura jest niekorzystna, natomiast gdy ulegnie poprawie mogą zwiększać ich udział do poziomu maksymalnego,
  - 7) Fundusze z Ochroną Kapitału – podstawową zasadą ich polityki inwestycyjnej jest zabezpieczenie przed spadkiem wartości jednostki uczestnictwa poniżej określonego

poziomu poprzez alokowanie portfela inwestycyjnego w udziałowe papiery wartościowe, instrumenty pochodne oraz papiery wartościowe o stałym dochodzie.

Czynniki ryzyka:

W zależności od prowadzonej polityki inwestycyjnej fundusze inwestycyjne charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem poziomu ryzyka inwestycyjnego. Ryzyka związane z inwestycjami w określone fundusze inwestycyjne są wskazane i szczegółowo zdefiniowane w prospekcie informacyjnym/emisyjnym każdego funduszu.

Klient jest zobowiązany do zapoznania się z treścią prospektu informacyjnego/emisyjnego funduszu, w którym zamierza nabyć tytuły uczestnictwa/certyfikaty inwestycyjne.

4. INSTRUMENTY POCHODNE

Charakterystyka:

Instrumenty pochodne to instrumenty finansowe, których wartość uzależniona jest od cen innych instrumentów finansowych lub towarów, zwanych dalej „instrumentami bazowymi”.

Instrumentem bazowym mogą być w szczególności akcje, obligacje, kurs walutowy, wysokość stopy procentowej, wartość indeksu giełdowego, ceny towarów (np. ropa, miedź), a także tak nietypowe wskaźniki jak liczba dni słonecznych, wielkość opadu śniegu czy deszczu.

Mechanizm dźwigni finansowej

Transakcje pochodne działają w oparciu o mechanizm dźwigni finansowej (transakcje lewarowane). Mechanizm ten pozwala na zawieranie transakcji o wartości przekraczającej wartość kapitału zainwestowanego przez Klienta.

Klasyfikacja instrumentów pochodnych:

1. Ze względu na podział ryzyka instrumenty pochodne można podzielić na:
  - 1) instrumenty o symetrycznym podziale ryzyka, w przypadku których obie strony kontraktu mają takie same prawa i obowiązki oraz ponoszą podobne ryzyko. Do grupy instrumentów o symetrycznym ryzyku zaliczamy kontrakty m.in. forward, futures oraz swap,
  - 2) instrumenty o niesymetrycznym podziale ryzyka, w przypadku których brakuje równości praw i obowiązków pomiędzy stronami kontraktu, które charakteryzuje różny profil ponoszonego przez nie ryzyka. Do grupy instrumentów o niesymetrycznym ryzyku zaliczamy opcje, warranty, obligacje zmienne.
2. Ze względu na miejsce obrotu instrumenty pochodne można podzielić na:

- 1) instrumenty obrotu giełdowego notowane na rynku regulowanym, posiadające wystandaryzowaną formę. Instrumentami obrotu giełdowego są m.in. transakcje futures, wystandaryzowane opcje,
  - 2) instrumenty obrotu pozagiełdowego (OTC – ang. over-the-counter), które stanowią umowy zawierane bezpośrednio między dwoma podmiotami z pominięciem jakichkolwiek rynków regulowanych. Instrumentami obrotu pozagiełdowego są m.in. transakcje swap, forward, FRA oraz opcje egzotyczne.
3. Ze względu na dotatkowe zobowiązanie związane z rozliczeniem transakcji instrumenty pochodne można podzielić na:
- 1) dostawne – polegające na rzeczywistej transakcji kupna/sprzedaży instrumentu bazowego,
  - 2) niedostawne – których rozliczenie ma charakter wyłącznie pieniężny, a kwota rozliczenia wynika z różnicy pomiędzy ustaloną ceną a aktualną ceną rynkową instrumentu bazowego.

Czynniki ryzyka:

W przypadku inwestycji w instrumenty pochodne można wyróżnić następujące grupy ryzyka wpływające na zrealizowanie stopy zwrotu z inwestycji, która różni się od stopy zwrotu oczekiwanej przez inwestora.

Ryzyko związane z wartością instrumentów bazowych – wartość instrumentów pochodnych zależy od zachowania instrumentu bazowego (indeksy giełdowe, akcje, obligacje itp.). Czynnikiem ryzyka związanym z inwestowaniem w instrumenty pochodne jest możliwość niekorzystnego kształtowania się wartości (cen) instrumentów bazowych.

Ryzyko dźwigni finansowej – inwestor zajmujący pozycję na rynku instrumentów pochodnych wnosi depozyt zabezpieczający (np. w przypadku kontraktów terminowych i wystawcy opcji) lub też płaci niewielką opłatę w stosunku do wartości instrumentu bazowego (np. zajmując pozycję długą w opcji kupna lub sprzedaży). W związku z powyższym niewielkie wahania instrumentów bazowych mogą powodować osiągnięcie wysokich zysków/strat w stosunku do opłaty wniesionej za opcję, czy też wysokości depozytu zabezpieczającego.

Ryzyko płynności – instrumenty pochodne notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. mogą charakteryzować się niską płynnością, dlatego w niekorzystnych dla inwestora okresach mogą wystąpić problemy z zamknięciem pozycji po oczekiwanej przez inwestora cenie.

5. PRODUKTY STRUKTURYZOWANE Z WBUDOWANYM INSTRUMENTEM FINANSOWYM

Charakterystyka:

Produkty strukturyzowane z wbudowanym instrumentem finansowym powstają w wyniku połączenia produktów bankowych (względnie ubezpieczeniowych) oraz instrumentów finansowych. Celem

produktu strukturyzowanego jest możliwość osiągnięcia zysku przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony części/całości zainwestowanego kapitału. Produkt strukturyzowany może mieć formę lokaty inwestycyjnej, obligacji strukturyzowanej lub bezpośredniego kontraktu opcyjnego.

W zależności od konstrukcji instrumentu finansowego produkty strukturyzowane charakteryzują się całkowitą lub częściową gwarancją zwrotu zainwestowanego kapitału w momencie rozliczenia kontraktu. Produkty gwarantujące całkowitą ochronę kapitału cechują się większym bezpieczeństwem i mniejszą stopą możliwych do osiągnięcia zysków niż produkty z częściową ochroną zainwestowanego kapitału, w ramach których Klienci mają większy udział w zyskach z danego instrumentu finansowego, ale również są narażeni na poniesienie straty w zależności od wahań określonego wskaźnika rynkowego, na którym oparty jest produkt strukturyzowany.

Najbardziej popularne wskaźniki rynkowe, na których oparte są produkty strukturyzowane i od których uzależniona jest wartość wypłacanych odsetek to indeksy giełdowe, ceny akcji spółek, ceny towarów, kursy walut, stopy procentowe.

Czynniki ryzyka:

Niemal nieograniczone spektrum możliwości konstrukcji strategii inwestycyjnych zawartych w produktach strukturyzowanych czyni niemożliwym określenie generalnego profilu ryzyka. Ryzyka związane z inwestycjami w określone produkty strukturyzowane są wskazane i szczegółowo zdefiniowane w prospekcie emisyjnym każdego produktu.

Klient jest zobowiązany do zapoznania się z treścią prospektu emisyjnego danego produktu strukturyzowanego, który zamierza nabyć.